

Sempozyum Tam Metin Kitabı

The Book of Full Text

ISSAS
NEVŞEHİR TÜRKİYE TURKEY

2. Uluslararası İpek Yolu Akademik Çalışmalar Sempozyumu

2nd International Symposium on Silk Road Academic Studies

HONARARY PRESIDENTS

Prof. Dr. Mazhar BAĞLI Rector University of Nevşehir Hacı Bektaş Veli	Prof. Dr. Vladimir BUMBASIREVIC Rector University of Belgrade

CHAIR OF THE SYMPOSIUM

Prof. Dr. Ljilljana MARKOVIC
University of Belgrade Faculty of Philology (SERBIA)

EDITOR

Dr. Hakan Yalap

University of Nevşehir Hacı Bektaş Veli

VICE EDITOR

Gökhan Güneş

ISBN

978-605-67701-4-2

Nevşehir, 2018

Bu tam metin kitabında bulunan bildiriler, 20-22 Eylül 2018 tarihlerinde sözlü olarak sunulmuştur.

Tüm yazıların etik, bilimsel ve hukuki sorumluluğu yazar(lar)a ait olup Editör, Editör Yardımcısı ve Yayın ve Bilim Kurulu'nun görüşlerini yansıtmaz ve sorumluluğu yoktur.

Her hakkı saklıdır. Kaynak gösterilerek yapılacak alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

ORGANIZING COMMITTEE

Prof. Dr. Ali Meydan (University of Nevşehir HBV) TURKEY

Prof. Dr. Joseph Haldane (President of IAFOR) ENGLAND

Prof. Dr. Ljilljana Markovic (University of Belgrade) SERBIA

Prof. Dr. M. Sezai Türk (University of Gazi) TURKEY

Prof. Dr. Noriyuki Inoue (University of Kobe) JAPAN

Prof. Dr. Roberto Veraldi (University of Gabriele d'Annunzio of Chieti-Pescara) ITALY

Doç. Dr. Abdülkadir Uzunöz (University of Nevşehir HBV) TURKEY

Dr. Hakan Yalap (University of Nevşehir HBV) TURKEY

Dr. Vedat Aktepe (University of Nevşehir HBV) TURKEY

SCIENTIFIC COMMITTEE

Prof. Dr. Âdem Sezer (Uşak University) TURKEY

Prof. Dr. Adnan Pınar (University of Konya Necmettin Erbakan) TURKEY

Prof. Dr. Ahmet Şimsek (İstanbul University) TURKEY

Prof. Dr. Akif Akkuş (Hasan Kalyoncu University) TURKEY

Prof. Dr. Akmatalı Alimbekov (Kyrgyz Turkis Manas University) KYRGYZSTAN

Prof. Dr. Alexandra Vranes (University of Belgrade) SERBIA

Prof. Dr. Almaz Ulvi Binnatova (Azerbaıjan National Academy of Science) AZERBAIJAN

Prof. Dr. Adriana d'Angelo (University of Gabriele d'Annunzio of Chieti-Pescara) ITALY

Prof. Dr. Arif Sarıçoban (Selçuk University) TURKEY

Prof. Dr. Asuman Seda Saracaloğlu (Adnan Menderes University) TURKEY

Prof. Dr. Bayram Ünal (University of İstanbul Sabahattin Zaim) TURKEY

Prof. Dr. Bekir Çoksevim (Erciyes University) TURKEY

Prof. Dr. Bekir Çınar (University of Niğde Ömer Halisdemir) TURKEY

Prof. Dr. Cemil Öztürk (Marmara University) TURKEY

Prof. Dr. Cengiz Dönmez (Gazi University) TURKEY

Prof. Dr. Daniele Ungaro (University of Teramo) ITALY

Prof. Dr. Elena Oganova (University of Moscow State) RUSSIA

Prof. Dr. Emine Öztürk (Kafkas University) TURKEY

Prof. Dr. Faruk Çolak (University of Niğde Ömer Halisdemir) TURKEY

Prof. Dr. Flera Sayfulina (Kazan Federal University) TATARSTAN

Prof. Dr. Fred Gardaphe (City University of New York) USA

Prof. Dr. Gencay Zavotçu (University of Kocaeli) TURKEY

Prof. Dr. Geertrui Van Overwalle (University of Leuven) BELGIUM

Prof. Dr. Güray Kırpık (Gazi University) TURKEY

Prof. Dr. Hamza Keleş (Gazi University) TURKEY

Prof. Dr. Hikmet Koraş (University of Niğde Ömer Halisdemir) TURKEY
Prof. Dr. Hilmi Demirkaya (Akdeniz University) TURKEY
Prof. Dr. Himmet Karadal (Aksaray University) TURKEY
Prof. Dr. İlgar İmamverdiyev (Gaziantep University) TURKEY
Prof. Dr. İsmail Hakkı Mirici (Education Attache of Chicago) USA
Prof. Dr. James Birx (College University of Canisius) USA
Prof. Dr. Joachim Klose (University of Humboldt) GERMANY
Prof. Dr. Kadir Ulusoy (Mersin University) TURKEY
Prof. Dr. Kei Maruyama (Doshisha University, Kyoto) JAPAN
Prof. Dr. Kiyomitsu Yui (University of Kobe) JAPAN
Prof. Dr. Livia Maria Costa Madureira (University of Tras-os-Montes e Alto Douro) PORTUGAL
Prof. Dr. M. Sezai Türk (Gazi University) TURKEY
Prof. Dr. Stefano Trinchese (University of Chieti) ITALY
Prof. Dr. Mihaela Gavrila (University of Rome La Sapienza) ITALY
Prof. Dr. Nuri Yavuz (Gazi University) TURKEY
Prof. Dr. Nursulu Çetin (Giresun University) TURKEY
Prof. Dr. Osman Sabancı (Atatürk University) TURKEY
Prof. Dr. Ramazan Sever (Giresun University) TURKEY
Prof. Dr. Remzi Oto (Dicle University) TURKEY
Prof. Dr. Selma Yel (Gazi University) TURKEY
Prof. Dr. Sevinç Üçgül (Erciyes University) TURKEY
Prof. Dr. Suat Ünal (University of Karadeniz Technical) TURKEY
Prof. Dr. Tanju Seyhan (University of Mimar Sinan) TURKEY
Prof. Dr. Ziya Avşar (University of Niğde Ömer Halisdemir) TURKEY
Doç. Dr. Ali Ekber Gülersoy (9 Eylül Üniversity) TURKEY
Doç. Dr. Abdullah Temizkan (Ege University) TURKEY
Doç. Dr. Ali Fuat Gökçe (Gaziantep University) TURKEY
Doç. Dr. Alpaslan İnce (Ordu University) TURKEY
Doç. Dr. Ayşen Kiriş Avaroğulları (University of Muğla Sıtkı Koçman) TURKEY
Doç. Dr. Bekir Direkçi (Akdeniz University) TURKEY
Doç. Dr. Bülent Kara (University of Niğde Ömer Halisdemir) TURKEY
Doç. Dr. Bülent Kırmızı (University of Fırat) TURKEY
Doç. Dr. Erdal Bay (Gaziantep University)TURKEY
Doç. Dr. Elvan Yalçınkaya (University of Niğde Ömer Halisdemir) TURKEY
Doç. Dr. Fatma Ünal (Bartın University) TURKEY
Doç. Dr. Gadir Bayramlı (Azerbaıjcan State University of Economic) AZERBAIJAN
Doç. Dr. Hamdi Doğan (University of Niğde Ömer Halisdemir) TURKEY

Doç. Dr. Hasan Yavuzer (University of Nevşehir HBV) TURKEY

Doç. Dr. Halil Tokcan (University of Niğde Ömer Halisdemir) TURKEY

Doç. Dr. İbrahim Coşkun (Trakya University) TURKEY

Doç. Dr. İlknur Savaşkan (Uludağ University) TURKEY

Doç. Dr. Kadir Karatekin(University of Kastamonu) TURKEY

Doç. Dr. Lütfi Üredi (Mersin University) TURKEY

Doç. Dr. Marija Djindjic (SANU) SERBIA

Doç. Dr. Mehmet Çeribaş (University of Nevşehir HBV) TURKEY

Doç. Dr. Muhammed Sarı (Aksaray University) TURKEY

Doç. Dr. Necati Tomal (19 Mayıs University) TURKEY

Doç. Dr. Osman Çepni (Karabük University) TURKEY

Doç. Dr. Ömer Faruk Sönmez (University of Gaziosmanpaşa) TURKEY

Doç. Dr. Selahattin Avşaroğlu (University of Konya Necmettin Erbakan) TURKEY

Doç. Dr. Spartak Kadiu (University of Tiran) ALBANIA

Doç. Dr. Tekin Çelikkaya (University of Ahi Evran) TURKEY

Doç. Dr. Turhan Çetin (Gazi Üniversity) TURKEY

Doç. Dr. Ufuk Karakuş (Gazi University) TURKEY

Doç. Dr. Xhemile Abdiu (University of Tiran) ALBANIA

Doç. Dr. Yasin Doğan (Adıyaman University) TURKEY

Doç. Dr. Yunus Aslan (University of Nevşehir HBV) TURKEY

Doç. Dr. Yunus Kaplan (University of Osmaniye Korkut Ata) TURKEY

Doç. Dr. Yusuf Avcı (University of Çanakkale Onsekiz Mart) TURKEY

Doç. Dr. Zafer Kuş (University of Kastamonu) TURKEY

Dr. Abidin Karasu (University of İstanbul Medeniyet) TURKEY

Dr. Adnan Doğan Buldur (University of Konya Necmettin Erbakan) TURKEY

Dr. Aykut Acar (Dumlupınar University) TURKEY

Dr. Ayla Arseven (Cumhuriyet University) TURKEY

Dr. Aylin Alkaya (University of Nevşehir HBV) TURKEY

Dr. Aysel Kekillioğlu (University of Nevşehir HBV) TURKEY

Dr. Aysel Şahin Kızıl (University of Fırat) TURKEY

Dr. Bahadır Kılcan (Gazi University) TURKEY

Dr. Behice Varışoğlu (Gaziosmanpaşa University) TURKEY

Dr. Caner Aladağ (University of Konya Necmettin Erbakan) TURKEY

Dr. Cumhur Günkör (Central Bank of The Republic of Turkey)

Dr. Emel Tüzel (Gaziosmanpaşa University) TURKEY

Dr. Erkan Yeşiltaş (Cumhuriyet University) TURKEY

Dr. Fatih Bakırcı (University of Mimar Sinan) TURKEY

Dr. Hakan Yıldırım (Esenyurt University) TURKEY

Dr. Hulusi Yılmaz (University of Nevşehir HBV) TURKEY

Dr. Kerim Sarıçelik (University of Konya Necmettin Erbakan) TURKEY

Dr. Lokman Tanrıkulu (University of Nevşehir HBV) TURKEY

Dr. Lütfiye Cengizhan Akyol (Trakya University) TURKEY

Dr. Mehmet Akpınar (University of Karadeniz Technical) TURKEY

Dr. Mehmet Celal Varışoğlu (University of Gaziosmanpaşa) TURKEY

Dr. Mehmet Gürbüz (University of Konya Necmettin Erbakan) TURKEY

Dr. Mehmet Özdemir (University of Kocaeli) TURKEY

Dr. Muhammed Avaroğulları (Muğla Sıtkı Koçman University) TURKEY

Dr. Murat Akkuş (Aksaray University) TURKEY

Dr. Oğuzhan Karadeniz (Bülent Ecevit University) TURKEY

Dr. Rahşan Kolutek (University of Nevşehir HBV) TURKEY

Dr. Recep Kürekli (University of Nevşehir HBV) TURKEY

Dr. Serap Alper (University of Mimar Sinan) TURKEY

Dr. Serhat Küçük (University of Kocaeli) TURKEY

Dr. Sevda Toker (University of Nevşehir HBV) TURKEY

Dr. Süleyman Koyuncu (Aksaray University) TURKEY

Dr. Şaban Çobanoğlu (İstanbul Medeniyet University) TURKEY

Dr. Şamil Yeşilyurt (University of Nevşehir HBV) TURKEY

Dr. Tahsin Yıldırım (Aksaray University) TURKEY

Dr. Tekin Avaner (Van Yüzüncü Yıl University) TURKEY

Dr. Tuğrul Balaban (University of Nevşehir HBV) TURKEY

Dr. Vedat Aktepe (University of Nevşehir HBV) TURKEY

Dr. Veysel Şahin (University of Fırat) TURKEY

Dr. Yunus Emre Tansü (Gaziantep University) MACEDONIA

SECRETARIAL

Doç. Dr. Jelena Gledic (University of Belgrade) SERBIA

Gökhan Güneş (Ministry of Education) TURKEY

İÇİNDEKİLER

ORTAOKUL 6. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN ZENGİNLEŞTİRİLMİŞ KÜTÜPHANE (Z-KÜTÜPHANE) KAVRAMINA İLİŞKİN METAFORİK ALGILARININ DEĞERLENDİRİLMESİ 11

ORTAOKUL 5, 6, 7 VE 8. SINIFLAR TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETMEN KILAVUZ KİTAPLARINDAKİ DİNLEME METİNLERİNİN ELEŞTİREL DİNLEME TEKNİKLERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ 22

İKİNCİ DİL/YABANCI DİL OLARAK SURİYELİ GÖÇMENLERE TÜRKÇE ÖĞRETEN ÖĞRETİCİLERİN PROBLEMLERİ . 36

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ DERS KİTAPLARINDA CİNSİYET ROLLERİ..... 45

YENİ HİTİT YABANCILAR İÇİN TÜRKÇE DERS KİTABI C1, İSTANBUL YABANCILAR İÇİN TÜRKÇE DERS KİTABI C1, YUNUS EMRE ENSTİTÜSÜ TÜRKÇE ÖĞRETİM SETİ DERS KİTABI C1'DEKİ OKUMA METİNLERİNDE KÜLTÜR AKTARIMINDA İNANÇ UNSURLARININ KULLANIMI 51

ÇOCUKLARDA SIK GÖRÜLEN KANSERLER VE EBEVENYLERİN SAĞLIK OKURYAZARLIĞI DURUMLARI 62

EVALUATION OF LAW NO. 6360 IN CONSIDERATION OF EUROPEAN CHARTER OF LOCAL SELF – GOVERNMENT 68

6360 SAYILI KANUN'UN AVRUPA YEREL YÖNETİMLER ÖZERKLİK ŞARTI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ..... 68

AN ACTION RESEARCH PROJECT ON INCREASING STUDENTS' INTERESTS IN ENGLISH GRAMMAR LESSONS AT A STATE UNIVERSITY IN TURKEY..... 77

***BOMBUS TERRESTRİS* (HYMENOPTERA:APIDAE) TÜRÜ 82**

***LEPTİNOTARSA DECEMLİNEATA* SAY, 1824 (COLEOPTERA: CHRYSOMELIDAE) 89**

KAYSERİ İLİ YAHYALI LOKALİTESİ CALLIPHORIDAE (INSECTA: DIPTERA) TÜRLERİ ÜZERİNE ADLİ ENTOMOLOJİK ARAŞTIRMA..... 98

ANADOLU HALILARINDA YER ALAN ZÜMRÜDÜ ANKA VE EJDER MOTİFLERİ..... 111

ALİ KAZAKLI: HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE ŞİİRLERİ 125

AN EVALUATION OF MODULAR TEACHING IN THE PREPARATORY ENGLISH..... 138

ANADOLU SELÇUKLU DEVLETİ ZAMANINDA İPEKYOLU TİCARETİ VE BAZI AKSARAY HANLARI 144

TEKSTİL SEKTÖRÜNDE PERFORMANS ÖLÇÜMÜ: KAHRAMANMARAŞ İLİNDE FAALİYET GÖSTEREN TEKSTİL İŞLETMELERİ ÜZERİNE BİR UYGULAMA 152

6-12 YAŞ ÇOCUKLARININ GÖZÜYLE BEDEN EĞİTİMİ KAVRAMI 165

İSRAİL CUMHURBAŞKANI REUVEN RIVLIN'İN "YENİ İSRAİL DÜZENİ" KAVRAMSALLAŞTIRMASI 173

RÛZNÂMECİ MUHAMMED B. MUHAMMED ŞÂKİR'İN MİNYATÜRLÜ ACÂYİBÜ'L-MAHLÛKÂT TERCÜMESİ.... 184

PEYZAJ MİMARLIĞINDA BİR TASARIM YÖNTEMİ: ESKİZ 199

SOSYAL MEDYA TÜKETİMİNİN KADINLARI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ VE KADIN CİNAYETLERİNİN ONLINE YER ALIŞ BİÇİMLERİ (2018)..... 207

FAHİM BEY VE BİZ'DE ZAMAN 214

GENETICS TRACES ON THE SILK ROAD - AN OVERVIEW 223

MÜZİK ÖĞRETMENLERİNE YÖNELİK DÜZENLENEN HİZMETİÇİ EĞİTİM ÇALIŞTAYININ ÖĞRETMENLER ÜZERİNDEKİ ETKİSİ 233

HZ. PEYGAMBER'İN KUR'ÂN OKUYUŞUNUN ÇAĞIMIZ MÜSLÜMANLARINA ÖRNEKLİĞİ..... 246

İPEK YOLU'NDA BİR RESSAM: MEHMET SİYAHKALEM 253

YAPILANDIRMACI YAKLAŞIM VE ÜST BİLİŞSEL FARKINDALIK 265

NATURALİST FELSEFENİN EĞİTİM ANLAYIŞI ÜZERİNE GENEL BİR DEĞERLENDİRME 271

PRAGMATİK FELSEFENİN EĞİTİM ANLAYIŞI ÜZERİNE GENEL BİR DEĞERLENDİRME..... 279

REALİST FELSEFENİN EĞİTİM ANLAYIŞI ÜZERİNE DE GENEL BİR DEĞERLENDİRME 285

ÜST BİLİŞ VE ÖĞRENME ÜZERİNE GENEL BİR DEĞERLENDİRME 289

SINIF ÖĞRETMENİ ADAYLARININ ÖĞRENDİKLERİNİ YANSITMA DÜZEYLERİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ 293

SIMULTANEOUS SEPARATION OF WATER-SOLUBLE NIACINE AND PYRIDOXINE VITAMINS IN GRAPE MOLASSES SAMPLES: STUDY OF HIGH-PRESSURE LIQUID CHROMATOGRAPHY WITH DAD DETECTION 303

CHARACTERIZATION OF ACTIVATED CARBON PRODUCED WITH KOH AGENT AT DIFFERENT TEMPERATURES THROUGH CHEMICAL ACTIVATION FROM THE ERIOBOTRYA JAPONICA SEED 309

CONCENTRATION OF TOTAL AFLATOXIN, AFLATOXIN B1 AND SELECTED HEAVY METALS CONTENT IN PEPPER SAMPLES FROM TURKEY 315

DETERMINATION OF SOME HEAVY METAL CONCENTRATIONS OF THYME AND MINT WITH FAAS 323

KUANTUM ÖĞRENME MODELİ KAPSAMINDA GELİŞTİRİLEN BİR FEN ETKİNLİĞİ: BASINÇ KONUSU 329

TERS YÜZ SINIF MODELİ ÇERÇEVESİNDE GERÇEKLEŞTİRİLMİŞ ÇALIŞMALARA YÖNELİK İÇERİK ANALİZİ 342

KÂTİP ÇELEBİ'YE GÖRE AKLİ İLİMLERİN MEDRESELERDEN KALDIRILMASININ ARDINDAN KENDİ DÖNEMİNDEKİ BİLİM ANLAYIŞI VE KÂTİP ÇELEBİ'NİN BU BİLİM ANLAYIŞINA ELEŞTİRİLERİ 360

KÜRESELLEŞMENİN SINIR TANIMAZ YAYILIMI VE ULUS DEVLETLERE ETKİLERİ 376

LOJİSTİK FİRMALARINDA ARAÇ SEÇİMİ: KAYSERİ'DE FAALİYET GÖSTEREN BİR LOJİSTİK FİRMASINDA UYGULAMA 387

LUMBOSAKRAL GEÇİŞ VERTEBRANIN LUMBOSAKRAL DİZİLİM ÜZERİNE ETKİSİ 409

TÜRK TOPLUMUNDA TESETTÜR - BAŞÖRTÜSÜ ALGISI 413

METAL GRAVÜR TEKNİKLERİNDE POLİMERFİLM KULLANIMI 436

MORSE-MORSE-SPLINE-VAN DER WAALS (MMSV) POTANSİYELİ İLE İKİNCİ VİRİAL KATSAYISINI KULLANARAK SES HIZIZNIN ANALİTİK BELİRLENMESİ 446

BLOCH-GRUNEISEN VE KLASİK YAKLAŞIMLAR KULLANILARAK İNDÜKSİYON MOTOR VERİMİNİN TEORİK KARŞILAŞTIRMALI İNCELENMESİ 451

POKER - KLABUNDE YAKLAŞIMI KULLANILARAK ELEKTRİK MOTORLARININ DİRENÇ KAYIPLARIN SICAKLIĞA BAĞIMLI OLARAK DEĞİŞMESİNİN İNCELENMESİ 455

ESKİ ANADOLU TÜRKÇESİ DÖNEMİNE AİT KURAN TERCÜMELERİNDE DİNİ KAVRAMLARA KARŞILIK BULMA MESELESİ 459

NARRATIVE MODES OF RECONSTRUCTION OF THE PAST AND MEMORIES IN BEFORE SHE MET ME BY JULIAN BARNES 467

NİĞDE GAZETESİ'NE GÖRE 1949-1952 YILLARI ARASINDA NEVŞEHİR İZLENİMLERİ 473

5. SINIF TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ (2017) ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE İNCELENMESİ ... 481

SİNGÜLER STURM-LİOUVİLLE DENKLEMİN ÇÖZÜMLERİNİN DAVRANIŞI 492

EVALUATION OF NIGDE PROVINCE IN TERMS OF MOUNTAIN TOURISM 500

NİĞDE İLİ'NİN DAĞ TURİZMİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ 500

ON THE UNIQUENESS OF THE SILK ROAD 506

ORTADOĞU'DAKİ MEZHEPÇİLİĞİN KÜRESEL POLİTİKAYA YANSIMALARI 522

TÜRKİYE'DE MÜZİK ÖĞRETMENLERİNE YÖNELİK DÜZENLENEN HİZMETİÇİ EĞİTİM PROGRAMLARININ ANALİZİ 531

KADIN VE ÇOCUK BAĞLAMINDA 541

PEOPLE OF THE GREAT SILK ROAD IN THE EDUCATIONAL SYSTEM OF RUSSIAN FEDERATION 548

ARAP ATASÖZLERİNİN TEŞEKKÜLÜNDE ETKİLİ OLAN ÖNEMLİ TEM'ALAR 558

SON DÖNEM ARAP EDEBYATÇILARINDAN AHMED EMİN VE 565

RİCE VE HİRSCHFELDER DEĞİŞTİRİLMİŞ BUCKİNGHAM (EXP-6) POTANSİYELİ KULLANILARAK KUANTUM KATKILI İKİNCİ VİRİAL KATSAYISININ HESAPLANMASI 573

SEYYAHLARIN GÖZÜYLE DOĞU AKDENİZ KENT VE KASABALARI 577

GÖÇMEN ÖĞRENCİLERİN BENLİK SAYGISI 590

DESCENDANTS OF THE SILK ROAD: ONLINE RESOURCESFOR FAMILY HISTORY 600

AZERBAYCAN SAZ – SÖZ DÜNYASININ ÜNLÜ OZANI, DEDE ŞEMŞİR 607

KÜLTÜR TAŞIYICISI OLARAK KADINLARA ÖZGÜ DİL KULLANIMLARI: SİNOP BOYABAT ÖRNEĞİ 632

SOSYAL POLİTİKA KURUMLARI ÜZERİNDEN TÜRKİYE'DE 2000'Lİ YILLARDA KAMU YÖNETİMİNİN YENİ KAMU YÖNETİMİ İLKELERİ ÇERÇEVESİNDE ETKİNLEŞTİRİLMESİ ÇABALARI 638

ŞEM'Î'NİN *TEZKİRETÜ'L-HULEFÂ* ADLI ESERİ 646

KONAKLAMA İŞLETMELERİNİN BAKIŞ AÇISIYLA EN UYGUN SICAK HAVA BALON İŞLETMESİNİN SEÇİMİ: BİR ANALİTİK HİYERARŞİ PROSESİ UYGULAMASI 661

AN ACTION RESEARCH PROJECT WRITING PORTFOLIO AS AN ASSESSMENT TOOL IN ELT AT A STATE UNIVERSITY IN TURKEY 682

OKUL ÖNCESİ ÇOCUKLARIN BİLGİSAYAR TEKNOLOJİLERİ KULLANIMININ ANNELERİN GÖRÜŞLERİNE GÖRE İNCELENMESİ[1] 686

TÜRKİYE'DE AİLENİN DEĞİŞİMİ 694

KURUMSAL DÜZEYDE EĞİTİM İHTİYAÇ ANALİZİ ÖRNEĞİ 706

BİR HİZMETİÇİ EĞİTİM PROGRAMI GELİŞTİRME ÖRNEĞİ: YÖNETİCİ GELİŞTİRME PROGRAMI 715

INFLUENCE OF THE ISLAMIC CULTURE ON THE SILK ROAD 720

EBELİK ÖĞRENCİLERİNİN TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN BELİRLENMESİ 724

OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞU TANISI KONULMUŞ ÇOCUĞA SAHİP AİLELERİN STRES VE TÜKENMİŞLİK DÜZEYLERİ 731

KIBRIS'TA OSMANLI ÖNCESİ TÜRK VARLIĞI 739

TÜRKİYE'DE SUDAK (*SANDER LUCİOPERCA*) AVCILIĞI VE ÜLKE 747

TÜRKİYE'DE KADININ ÇALIŞMASINA YÖNELİK TUTUMLAR VE DİNDARLIĞIN BU TUTUMLAR ÜZERİNDEKİ ETKİSİ 750

TÜRKİYEDE SU ÜRÜNLERİ YETİŞTİRİCİLİĞİ VE ÜLKE EKONOMİSİNE KATKISI 761

YENİ İPEK YOLU EKONOMİK KUŞAĞI'NIN ULUSLARARASI GÜVENLİK BAĞLAMINDA AB-ÇİN İLİŞKİLERİNE ETKİSİ 766

ÖRGÜTSEL ADALETİN SOSYAL KAYTARMA VE SANAL KAYTARMA ÜZERİNE ETKİSİ: KAHRAMANMARAŞ'TA BİR ALAN ARAŞTIRMASI 774

GÜMRÜ- MOSKOVA ANTLAŞMALARI'NDA MİLLİ MİCADELE'NİN DOĞU CEPHESİ'NDE BARIŞIN SAĞLANMASI 790

N.HESENZADE'NİN "NABAT ANANIN ÇÖREĞİ" ROMANI ÖRNEĞİNDE TOPLUMSAL HAFIZANIN TAŞIYICISI OLARAK KADIN..... 802

SECURITIES USED IN THE FINANCIAL SYSTEM AND THE KNOWLEDGE BETWEEN SME MANAGERS YALOVA EXAMPLE..... 807

FİNANSAL SİSTEMDE KULLANILAN MENKUL KIYMETLER VE KOBİ YÖNETİCİLERİ ARASINDA BİLİNİRLİĞİ-YALOVA ÖRNEĞİ 807

TEMEL FİNANS VE SERMAYE PİYASASI KURUMLARI İLE BUNLARIN KOBİ YÖNETİCİLERİ ARASINDA BİLİNİRLİĞİ-YALOVA ÖRNEĞİ 821

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ÇOCUKLUK ÇAĞI ÖRSELENME YAŞANTILARI, TOPLUMSAL CİNSİYET ALGILARI, ŞİDDET EĞİLİMLERİ VE ŞİDDETLE KARŞILAŞMA DURUMLARI 840

İPEK YOLU AKADEMİK ÇALIŞMALAR SEMPOZYUMU'NUN DÜNÜ, BUGÜNÜ VE YARINI 848

KLASİK TÜRK EDEBİYATI'NDA MANZUM SÖZLÜKLER VE DİL ÖĞRETİMİ 851

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ÇOCUKLUK ÇAĞI ÖRSELENME YAŞANTILARI, TOPLUMSAL CİNSİYET ALGILARI, ŞİDDET EĞİLİMLERİ VE ŞİDDETLE KARŞILAŞMA DURUMLARI 855

21. YÜZYIL TÜRK DÜNYASINDA İPEK YOLU KADINLARI BİRLİĞİNİ OLUŞTURMA..... 863

TUḤFETÜ'L- İḪVĀN'DA ESKİ TÜRKÇE KELİMELER 868

UNUTULMAYA YÜZ TUTAN FOTOGRAFİK İŞLEMLER 881

KÜRESEL TİCARET DÜZENİNDE ÇİN'İN YÜKSELİŞİ 896

21. YÜZYILDA EKONOMİK GÜÇ MERKEZİ İPEK YOLU EKONOMİLERİNİN 909

ARNAVUTÇADA TÜRKÇE KÖK/KÖKEN İLE OLUŞTURAN BAZI SÖZCÜK AİLE GELİŞİMİ VE OLUMLU STİLİSTİK NÜANSLARI 922

ARNAVAVUTÇADA BAZI TÜREMİŞ VE BİLEŞİK İSİM VE SIFATLARIN YAPILARI ÜZERİNE 927

ORTAÖĞRETİM 10. SINIF EDEBİYAT DERS KİTAPLARININ (*DİVAN ŞİİRİ METİNLERİ*) DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ..... 934

ALTERNATİF FİNANS MODELLERİNİN GELİŞİMİ:..... 942

İPEK YOLUNUN KUZEY NOKTASINDA, TATARİSTAN'DA BİR ŞEHİR: ALABUGA..... 956

SİYASAL İLETİŞİMDE YENİ SEÇİM KAMPANYA YÖNTEMLERİ 969

ÜST BİLİŞSEL STRATEJİ KULLANIMININ DERS BAŞARISINA ETKİSİ.....983

METABOLİK SENDROM VE METABOLİK HASTALIKLARDA SAĞLIĞI KORUMA VE GELİŞTİRME.....989

KÜLTÜREL DİPLOMASİ VE DİZİLER: TÜRK DİZİLERİNİN YABANCILARIN TÜRKÇE ÖĞRENİMİNE KATKISI.....996

SECOND-HAND AUTOMOBILE SELECTION BY APPLYING GREY RELATIONAL ANALYSIS TO A 1007

TURKISH PRESENCE IN CYPRUS IN THE PRE-OTTOMAN ERA

Dr. Öğr. Üyesi Gökçe Yükselen Peler

Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi

Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü

gokcepeler@erciyes.edu.tr

Abstract

The population of the Turkish Republic of Northern Cyprus is composed of two main elements. These are the Turkish population, which was present on the island prior to the Turkish military operation of 1974 and the Turkish settlers which arrived and settled to the island after the operation. Official history records that the native Turks of the island were the descendants of the Turkish settlers, who were brought from Anatolia and settled to the island after the Ottoman conquest of the island in 1571. This information is correct to a great extent. Indeed it is recorded in the ottoman archives that tens of thousands of Turkish settlers were brought and settled to the island according to the banishment method. However there are significant records that a Turkish existence was present on the island before the conquest. According to these record there were five different groups of Turks on the island prior to the conquest. These were the ordinary Turkish population living on the island during the crusading kingdoms, the Turkish trade colony present on the island onwards the beginning of the Lusignan period, Caramanian soldiers, Turkish prisoners and the Turcopoles. The impact of these groups on the formation of the contemporary Turkish Cypriot population has been neglected by works carried out in lines with official history. Could be imagined that Turkish trade colony and the Caramanian soldiers had been destroyed during the conquest. However there are significant records that the remaining three groups had directly influenced the political and social history of the island. The aim of this work is to clearly display the Turkish presence on the island prior to the Ottoman conquest and tackle the impact of this presence to the political and social history of the island.

Keywords: *Cyprus, Turks, pre-conquest, population.*

KIBRIS'TA OSMANLI ÖNCESİ TÜRK VARLIĞI

Özet

Bugün Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin nüfusunu teşkil eden Kıbrıs'taki Türk varlığı, iki ana unsurdan meydana gelmektedir. Bunlar 1974 Mutlu Barış Harekâtı öncesi adada var olan Türkler ve bu harekât sonrasında adaya getirilip iskân ettirilen veya kendiliğinden gelip yerleşen Türkiyeli göçmenlerdir. Resmî tarih, harekât öncesinde adada yaşayan Kıbrıs'ın yerli Türk ahalisinin 1571 yılında adanın Osmanlı devleti tarafından fethinden sonra Anadolu'dan adaya getirilip yerleştirilen Türklerin ahfadı olduğunu kaydeder. Bu bilginin büyük oranda doğru olduğuna şüphe yoktur. Gerçekten de fetih sonrasında sürgün usulüne göre adaya on binlerce Türk getirilip yerleştirildiğini Osmanlı arşivleri kaydeder. Ancak fetih öncesinde de adada Türk varlığının bulunduğuna dair ciddi kayıtlar mevcuttur. Bu kayıtlara göre ada Osmanlılar tarafından fethedilmeden evvel adada beş grup Türk bulanmakta idi. Bu Türk grupları; Haçlı krallıkları döneminde adada yaşayan sıradan Türkler, Lüzinyan döneminin başından beri adada mevcut olan Türk ticaret kolonisi, Karamanlı askerler, Türk esirler ve Türkopoller olarak sıralanabilir. Bu Türk gruplarının günümüz Kıbrıs Türk nüfusunun oluşumuna katkısı resmî tarih doğrultusunda yapılan çalışmalarda ihmal edile gelmiştir. Türk ticaret kolonisi ve Karamanlı askerlerin fetih sırasında ortadan kalktığı düşünülebilir. Ancak diğer üç grubun adanın siyasi ve sosyal tarihine doğrudan etki ettiğini gösteren ciddi tarihî kayıtlar mevcuttur. Bu bildirinin amacı, Kıbrıs'ın Osmanlı devleti tarafından fethi öncesinde adada mevcut olan Türk varlığını sarih bir şekilde ortaya koyup adanın siyasi ve sosyal tarihine ne gibi etkiler yaptıklarını irdelemek olacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Kıbrıs, Türkler, fetih öncesi, nüfus.*

Giriş

Günümüzde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin ana unsurunu teşkil eden nüfus, tarih boyunca hep tartışmaların merkezinde olmuştur. Andrew Mango tarafından (1997: 119-120) Akdeniz Türk kültürünün bir ada üzerindeki son temsilcileri olarak nitelendirilen bu nüfusun etnik kökenleri, tartışma konusu yapıldığı gibi ilk Türklerin adaya ne zaman gelip yerleştikleri veya adadaki ilk Türklerin kimler oldukları meselesi de tartışmaların merkezinde yer alan bir diğer mevzudur. Tarih yazıcılığının farklı ekollerinden gelen veya farklı siyasi amillerin etkisinde kalan tarihçiler Kıbrıs Türklerinin etnik kökenleri üzerinde farklı yorumlarda bulunmuşlardır. Bu tartışmalı duruma bir de devletlerin resmî tarih yazıcılığı eklendiği zaman ortaya kafa karıştırıcı bir karmaşa çıkmaktadır. Türklerin Kıbrıs'a ilk ne zaman gelip yerleştikleri ve ilk gelenlerin kimler olduğu en az üç ayrı kaynak veya kaynaklar topluluğundan takip edilebilmektedir. İlginç olan bu her üç ayrı kaynağın Kıbrıs'a yerleşen ilk Türklerin kökeni konusunda ortaya üç ayrı söylem çıkarmasıdır. Bu üç kaynak; Gerolimo Dandini, resmî Türk tarihi ve resmî Türk tarihi haricindeki tarihî kayıtlar şeklinde özetlenebilir.

Gerolimo Dandini'ye Göre İlk Kıbrıslı Türkler

Günümüzde İtalya'da bulunan Perugia şehrinde teoloji profesörü olan Gerolimo Dandini, papalık elçisi olarak Zeytin Dağı'ndaki Marunîlere gönderilmiş ve 1596 yılının ağustos ayında yol üzerindeki Kıbrıs adasında da uğramıştır. Limasol'dan adaya çıkan Dandini, Larnaka ve Lefkoşa'yı da ziyaret etmiştir. Bir ay kadar adada kaldıktan sonra Trablus'a hareket etmiştir. 1597 yılının mart ayında Larnaka'ya yeniden uğrayarak bir ay daha kalmıştır. Bu yolculuğunun raporu, Kıbrıs'ı ziyaretinden atmış yol sonra Cesena'da *Missione apostolica al patriarca e Maroniti del monte Libono* adı altında yayımlanmıştır. Bu raporun Fransızca tercümesi 1675 yılında Paris'te ve İngilizce tercümesi 1811 yılında Londra'da basılmıştır (Cobham 1908: 181).

Dandini'nin bu raporunda, adada bulunan Türklerin 12.000-13.000 civarında Latin dönmeden teşekkül ettiğine ve Hristiyan askerleri görür görmez sarılarını atıp külahlarını giyeceklerine dair bir iddia ileri sürmektedir. Kıbrıs Rum tarih yazıcılığının büyük isimleri olan Papadopoullos (1965: 34-34) ve Kyrris (1996: 251-256), Kıbrıs Türkleri hakkındaki bütün tezlerini Dandini'nin bu iddiası üzerine inşa etmişler ve Kıbrıs Türklerinin ekseriyetinin bu Latin dönmelerin torunları olduklarını ileri sürmüşlerdir. Ancak kaynaklar ve dolayısıyla birçok Batılı tarihçi Dandini ve Papadopoullos – Kyrris ikilisi ile aynı fikirde değildir. Jennings (1993: 142-143) bu son derece tehlikeli ahmakça ve kendi kendini kandıran iddianın Osmanlı topraklarını ziyaret eden yabancılar arasında ortak bir söylem olduğunu ifade etmektedir. De Groot (1986: 305) adanın fethinden hemen sonra ihtida eden Latin ve Ortodoks Hristiyanların toplam sayılarının 400 olduğunu ileri sürer. Lefkoşa kadısının sicil defterleri üzerinde bir araştırma yapan Kıbrıslı Türk araştırmacı Vergi Bedevi'yi kaynak gösteren Gerçel (1999: 492) ise bu sayının bütün Osmanlı hâkimiyeti boyunca ihtida edenleri gösterdiğini ifade etmektedir. Fetih esnasında tertip edilen bir defterde ayrıntılı bir şekilde on yedi ihtida vakasının gerçekleştiğinden bahsedilmektedir (Göyünç 1971: 105-107). Görüldüğü gibi bu rakamlar kesinlikle Dandini'nin ifade ettiği durumla örtüşmemektedir. Yüksek olan 400 rakamı üzerinde durulacak olursa bu rakamın sadece Lefkoşa veya merkezlerle ilgili olduğu düşünülebilir. Pek muhtemeldir ki kırsal kesimde de bir takım ihtida olayları cereyan etmiştir. Ancak kırsal kesimdeki muhtemel ihtida vakalarının sayısının şehir merkezlerdekindekilerden çok daha düşük olması gerekir. Zira kırsal kesimlerde yaşayan halk ile devlet arasındaki ilişki kilise üzerinden yürümekte idi. Oysa şehir merkezlerinde yaşayanların devletle irtibatı daha doğrudan doğuya idi ve bilhassa soylular arasında sosyo-politik sebeplerle ihtidaların evrensel bir durum olduğu bilinmektedir. Ancak yine de kilisenin baskısından kurtulmak amacıyla ve ekonomik sebeplerle bazı kırsal toplulukların da ihtida ettiği düşünülebilir.

Dandini'nin neden böyle bir iddiada bulunduğu sorusu akla gelebilir. Bu soru cevaplanması gereken haklı bir sorudur. Aslında bu sorunun cevabı Dandini'nin kendi ifadeleri içerisinde saklıdır. Dandini bu dönmelerin Hristiyan askerleri görür görmez sarıklarını çıkarıp

külahlarını takacaklarını söylerken aslında esas niyetini de ortaya koymaktadır. Dandini, raporunda ileri sürdüğü bu iddia ile çağdaşı Hristiyan devletleri Kıbrıs'ın geri alınması için bir Haçlı seferine kışkırtmaya çalışmaktadır. Diğer bir ifade ile yalan söylemektedir.

Resmî Tarihe Göre Kıbrıslı İlk Türkler

Türk resmî tarih tezi, Kıbrıs adasındaki ilk Türkler ile ilgili olarak çok farklı bir durum ortaya koymaktadır. Ancak bu tezler Dandini'yi temel alan Rum tezleri gibi bir yalan üzerine değil, sağlam tarihî belgeler üzerine inşa edilmiştir. Osmanlı arşivleri, fetih sonrasında adaya yerleştirilen Türk nüfus hakkında ayrıntılı bilgi sağlamaktadır. Bu belgelerden fetih sonrasında adaya yerleştirilen ilk Türk topluluğunun askerlerden müteşekkil olduğunu göstermektedir. 5181 Sayılı Maliyeden Müdevver Defter'in onuncu sayfasında 1000'i yeniçeri olmak üzere adaya 3800 askerin yerleştirildiği kayıtlıdır (Halaçoğlu 2001: 44). Aynı yerde bu askerler için Canik sancağından bu 3000 bakirenin getirilmesine dair bir emrin olduğu da kayıtlıdır. 17 Sayılı Divan-ı Hümayun Mühimme Defteri'nin altıncı sayfasında ise bu emrin yerine getirildiği kayıtlıdır (Orhonlu 1971: 93).

Bu askerlere ilaveten 22 Eylül 1572 tarihli 2551 Sayılı Mevkufat Defteri'nde Aksaray, Beyşehir, Seydişehir, Anduği, Develihisar, Ürgüp, Koçhisar, Niğde, Bor, Ilgın, İshaklı, Akşehir, Akdağ ve Bozok'tan 1908 ailenin sürgün usulüne göre Kıbrıs'a yerleştirildiği kayıtlıdır (Halaçoğlu 2001: 40-41). Ayrıca 7 Ocak 1581 tarihli 43 Sayılı Mühimme Defteri'nin 134. sayfasında 1581 yılına kadar Anadolu'dan 8000 aile yerleştirildiği kayıtlıdır (Orhonlu 1971: 103; Halaçoğlu 2001: 44). Muhtemelen devre göre küçük bir rakam olmakla birlikte her aile beş kişiden hesaplandığında biler, ortaya askerlerle birlikte 43,000-44,000 kişilik bir Türk nüfusu çıkmaktadır. Yani bu kayıtlar da Gerolimo Dandini'nin yalan söylediğini tasdik etmektedir.

Sürgün usulüne göre Kıbrıs'a nüfus yerleştirmenin 18. yüzyıla kadar devam ettiği görülmektedir. 8458 Sayılı Maliyeden Müdevver Defter'in 170. sayfasında, 1702 yılında güngördü, Delili ve Kırıntılı cemaatlerinin Kıbrıs'a sürüldüğü kayıtlıdır. Aynı defterin 266-67. sayfalarında Elciler, Batralı (Püseli), Bolahadlı, Cerid, Çaylak, Dermili, Hacılı, Kiselioğlu, Kılıçlı, Kırıntılı, Lekvan, Sakallı, Sendil, Şamlı, Şeyhli (hacı Bahaddinli), Tacirli, Tırtar, Gedikli, Güzelbeğili, Karahacılı ve Saçıkaralı cemaatlerinin 1713 yılında Kıbrıs'a sürüldüğü kayıtlıdır (Altay 1999: 456-458; Halaçoğlu 2001: 45; Halaçoğlu 2006: 141). 134 Sayılı Mühimme Defteri'nin 60-61. sayfalarında ise 727 yılında Hardal, Paşmaklı, Yazıcılı, Hacı-İsalu, Tataroğlu, Kaçı, Horezm, cemaatleri ile birlikte Şeyhli ve Gedikli cemaatlerinin ilave bölüklerinin Kıbrıs'a sürüldüğü kayıtlıdır (Halaçoğlu 2001: 45; Halaçoğlu 2006: 141).

Fetih sonrasında iki asır boyunca adaya yerleştirilen Türk nüfusun kim olduğu hakkındaki ayrıntılı bilgilerin yanında, adaya yerleştirilenlerin sosyoekonomik kimlikleri hakkında da bilgi mevcuttur. 1572'de adaya yerleştirilenlerin hallaç, çizmeci, çilingir, aşçı, demirci, hamamcı, kunduracı, silahçı, tabakçı, tüccar, nalbant, keçeci, dülger, taşçı, dokumacı, âlim, imam, terzi ve çiftçi oldukları kayıtlarda açık olarak belirtilmektedir (Halaçoğlu 2001: 43). 18. yüzyıl boyunca adaya yerleştirilenler ise adlarından da anlaşılacağı üzere Yörük cemaatleridir.

Görüldüğü üzere, Gerolimo Dandini'nin ifadelerinin ve bütün tezlerini bu ifadelerin zerine inşa eden Rum tarihçilerin iddialarının hilafına, daha fethin ilk on yılında (Dandini'nin adaya gelmesinden on beş yıl önce) adaya Anadolu'dan on binlerce Türk yerleştirilmiştir. Ayrıca bu yerleştirmenin müteakip yüzyıllarda da devam ettiğini Osmanlı kayıtları en ince ayrıntısına kadar ortaya koymaktadır. İşte bugün, bu resmî tarih tezlerine koşut bir şekilde, günümüzde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin an unsurunu teşkil eden nüfusun bu Osmanlı döneminde yerleştirilen nüfusun ahfadı olduğu evrensel olarak kabul görmektedir. Tarihî kayıtlar dikkate alındığı sürece bu gerçeği reddetmek de pek mümkün görülmemektedir. Ancak fetih öncesinde de adada birtakım Türklerin bulunduğuna dair ciddi veriler bulunmaktadır.

Osmanlı Arşivleri Dışındaki tarihî Kayıtlara Göre Kıbrıs'ta İlk Türkler

Yukarıda da zikredildiği üzere Kıbrıs adasının Osmanlı fethi öncesinde de Türk nüfus barındırdığına dair ciddi kayıtlar mevcuttur. Bu kayıtlara göre fetih öncesinde adada yer alan

Türkler beş grup olarak tasnif edilebilirler: 1- Haçlı Krallıkları döneminde adada yaşayan sıradan Türkler, 2- Lüzinyan döneminin başından itibaren adada bulunan Türk ticaret kolonisi, 3- Karamanlı askerler, 4- Türk esirler, 5- Türkopoller. Şimdi bu beş Türk grubuna daha yakından tetkik edip fetih sonrası ada nüfusuna ne gibi etkiler etmiş olabileceklerine bakmakta fayda var.

Haçlı Krallıkları döneminde adada yaşayan sıradan Türkler

Haçlı Krallıkları döneminde, adada sivil cemaat hâlinde Türklerin yaşadıklarına dair çeşitli kaynaklar mevcuttur. Kıbrıslı Türk araştırmacı Yorgancıoğlu (2000: 14-15) addaki Türklerden bahseden Fransız ve İtalyan yazmalarını kaydeder. Araştırmacı ayrıca Kilikya Ermeni Baronu II. Levon'un (1150-1219) Papa İnnocentus'a yazdığı mektupta "Beni ada kâfirlerinden kurtarın. Bunlar Konya sultanının akrabalardır." dediğinden bahseder. Yine İspanya'da Toledo Katedrali Mahzen Kitaplığı'nda bulunan ve II. Haçlı Seferi'ne katılan şövalyelerin hatıralarından meydana gelen Memoria adlı eserde, Kıbrıs'ta Türklerin yaşadığı ve şövalyelerin bunları "Turkopol" yapmaya çalıştıkları yazılı olduğunu kaydeder. Yorgancıoğlu, bir de Kıbrıs'ın Lüzinyan hanedanından kralı Guy de Lusignan'ın *Testa Kipriotu* adlı eserinde "Beni karşılamaya büyük bir halk kitlesi geldi. Rumlar var. Araplar var, zenciler var… Bir de bellerinde kılıçları Türkler var." dediğini ilave der. Araştırmacı, bu Türklerin İslam – Arap hâkimiyeti esnasında adaya yerleştirilen Türk askerlerinin ahfadı oldukları fikrindedir. Ancak II Levon'un "Konya sultanının akrabaları" ifadesi bunların Anadolulu Türkler olmaları gerektiğini akla getirmektedir.

Lüzinyan döneminde adada var oldukları çeşitli kaynaklardan tasdik edilen bu Türk topluluğunun Osmanlı fethini görmüş olması çok zayıf bir ihtimaldir. Venedik döneminde (1489-1571) adada Ortodoks Hristiyanlara dahi yaşama hakkı verilmediği düşünülürse Müslüman Türklere hayat hakkı verileceğini düşünmek fazla iddialı olur. Bu topluluk muhtemelen Ortodoks ahali gibi zorla Katoliklerştirilmiştir. Buna direnenlerse öldürülmüş olmalı. Yine de gizli veya açıktan Müslüman kalmayı başaranlar olmuşsa bunlar fetih sonrasında adaya yeni gelen Müslüman Türklere katılmışlardır.

Türk ticaret kolonisi

Lüzinyan devrinin başından (1192) itibaren adada bir Türk ticaret kolonisinin bulunduğu konusunda birçok tarihçi hemfikirdir (Dawkins 1932: 143; Turan 1964: 213, 223; Bedevi 1965: 80). Bilindiği üzere Magosa Lüzinyan devrinde büyük bir ticaret merkezi hâline gelmiştir. Bu sebeple her milletten ticaret kolonileri bu şehirde konuşlanmış durumda idi. Bu meyanda şehirde bir de Türk ticaret kolonisi bulunmaktaydı.

Bu ticaret kolonisinin akıbetini tahmin etmek zor olmasa gerek. Venedik döneminde iktisadi bakımdan adanın büyük bir çöküntü içerisine girdiği bir sır değil. Bu yüzden Magosa, Lüzinyan devrindeki iktisadi ihtişamını kaybetmiş ve muhtemelen ticaret kolonilerinin büyük çoğunluğu da ortadan kalkmıştır. Kıbrıs'a yönelik Osmanlı harekâtının başladığı 1570 yılına kadar Türk ticaret kolonisinin varlığını devam ettirdiği varsayılsa bile bu koloni mensuplarının fetih sonrasını görmüş olmaları pek muhtemel değildir. Bilindiği gibi Osmanlı donanması önce adanın güneyine çıkarma yapmış, sonra kuzey alınmış en son doğu alınmıştır. Adanın doğusunda bulunan Magosa şehri Osmanlı ordusuna en uzun direnen şehir olmuştur. Muhtemelen adanın güneyinden Osmanlı ordusunun çıkarma yaptığı andan itibaren bütün ticaret kolonileri Magosa limanından aday terk etmiştir. Ancak Türk ticaret kolonisinden kaçamayanlar veya casusluk amacıyla adada kalanlar olmuşsa bunlar savaş esnasında Venedikliler tarafından öldürülmüş olmalı. Yani bu ticaret kolonisinin Osmanlı fethin görmüş olması muhtemel görünmemektedir.

Karamanlı askerler

Ayni, Zahiri, Makrizi, İbn-i Hacer, İbn-i Tagrı Birdi (Ebu'l-Mehasin) gibi İslam kaynakları ile Makhairas, Amadi, Strambaldi ve Morosini gibi Hrsitiyan kaynaklarının ağız birliği ettiği konulardan biri, adada Kıbrıs Krallığı'nın müttefiki olarak Karamanlı askerlerin bulunduğu konusudur (Darrag 1961: 256; Turan 1964: 225; Buharalı 1995: 104; Moukrazel 2007: 182). Ancak buradaki "Karamanlı" adlandırmasının "Anadolu" manasındaki *Caramania* mı yoksa Karamanoğulları Beyliği'ni mi kastettiği açık değil. Her hâlükârda bu Karamanlı askerlerin de Osmanlı fethini görmüş olmaları ihtimal dâhilinde değildir. Buradaki "Karamanlı" ifadesinden

kasıt Karamanoğlu Beyliği ise zaten bu beylik 1487 yılında, yani fetihten 84 yıl evvel, ortadan kalkmıştır. Eğer buradaki kasıt Anadolulu askerler ise bu durum da pek muhtemel görünmemektedir. Fetih esnasında cereyan eden savaşlarda Venedikliler tarafından savaşa katılan Müslüman Türk askerlerle ilgili herhangi bir kayıt mevcut değil. Bu da gayet olağan bir durumdur. Zira Yavuz döneminde Anadolu'daki Türk birliği sağlanmış olduğundan eğer böyle bir askerî birlik varsa idi bile ortadan kalkmış olmalı.

Türk esirler

Adada sağlam kayıtlarla var oldukları bilinen bir diğer Türk grubu esirlerdir. Sayıları oldukça yüksek olan bu esirlerin zaman zaman ada güvenliğini tehdit ettiklerinden dolayı yöneticiler tarafından sayıları azaltılmak için katledildikleri bilinmektedir (Turan 1964: 226). Beckingham (1957: 171) ve Hill (1940: 52, c. 2: 469, 473) 1425'te adaya düzenlenen Memluk seferi esnasında adada hem vaftiz edilmiş hem de vaftiz edilmemiş bol miktarda Türk, Arap ve Mısırlı esirin bulunduğunu ve Limasol kalesinin Memluklulara Müslüman esirler tarafından teslim edildiğini kaydederler. Benzer bir durumun İskepte kalesinde de cereyan ettiğini Buharalı (1995: 97) ifade eder. Bu iki olay, ada yöneticilerinin zaman zaman esirlerin sayısını azaltmak için giriştikleri katliamların gerekçelerinin haklılığını ortaya koyması bakımından manidardır.

Bu esirlerin akıbeti de pek açık değil. Vaftizsiz olan esirlerin fetih sonrasını görmüş olması çok zayıf bir ihtimaldir. Bunların tamamı değilse büyük çoğunluğu öldürülmüş olmalı. Ancak her şeye rağmen kurtulmuş olanlar olmuşsa bunlar ya evlerine dönmüş ya da yeni gelen Türklere katılmış olmalılar. Vaftizli esirlerin kurtulmuş olmaları çok daha büyük bir olasılıktır. Bunların büyük çoğunluğu adanın Hristiyan ahalisi ile karışmış olmalı. Aralarında 1571 yılında hâlâ Türkçeyi unutmamış olanlar varsa idi, bunların bir kısmının da Osmanlı devrinde ihtida edip Türk ahaliye karışmış olmaları ihtimal dâhilindedir.

Türkopoller

Adada Haçlı Krallıkları dönemi boyunca Türkopol birliklerinin bulunduğu, bu birliklerin kırsal kesimin güvenliğinden sorumlu oldukları ve *Grand Turcopolier* diye adlandırıldıkları bir makama bağlı olduklarını kaynaklar kaydederler. 1192 yılından itibaren Lüzinyan krallarının bu Türkopol birliklerine toprak dağıttığı ve Latin kaynaklarının bunların polis görevi gördüklerini kaydettikleri tarihçilerin ortak görüşüdür (Dawkins 1932: 55; Edbury 2015: 44; https://erenow.com/postclassical/crusades/924.html). Aslında yukarıda zikredilen II. Haçlı Seferi'ne katılmış şövalyelerin hatıralarında bahsettikleri ada Türklerini Türkopol yapmaktaki başarısızlıkları, adada zaten böyle bir sınıfın varlığının da örtük ifadesidir. Şövalyeler Müslüman Türkleri Hristiyanlaştırarak Türkopollere katmaya çalışmaktadırlar. Türkopollerle iligli olarak ilginç bir iz de adada konuşulan Rumcadan gelmektedir. Yiangoullis (2009) hazırladığı Kıbrıs Rumcasının sözlüğünde "turkobuleris" diye bir kelime kaydetmektedir. Bu kelimeyi "yardımcı polis" olarak açıklamakta ve kökenini Fransızca olarak vermektedir. Yiangoullis'in verdiği bu açıklamayı anlayabilmek için biraz Kıbrıs'ın sosyal tarihine bakmak gerekir. Bu terim günümüzde dahi Kıbrıs Türk köylerinde yürürlükte olan "destebanlık" kurumu ile ilişkilidir. Destebanlık bir nevi kır bekçiliğidir. Yorgancıoğlu (2000: 15), bu kurumun adada Lüzinyanlar devrinden beri var olduğu düşüncesindedir. Lüzinyanlar döneminde adada ticaret gibi tarımın da büyük gelişme gösterdiği bilinmektedir. Hatta bugün Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin bazı bölgelerinde bu devirden kalma 700-800 yıllık zeytin ağaçları devlet tarafından "anıt ağaç" kapsamına alınıp koruma altına alınmıştır. Yorgancıoğlu, Lüzinyan döneminde büyük alanlar kaplayan bu zeytin bahçelerinin devlet tarafından denetlendiğini ve bu denetim ve korumanın da Türkopoller ile yapıldığını ileri sürer ki bu iddia yukarıda bahsedilen *Grand Turcopolier* makamına bağlı Türkopoller bilgisi ile örtüşmektedir. Yiangoullis'in sözlüğünde geçen *turkobuleris* sözcüğünün kökünü de bu *Turcopolier* makamında aramak gerekir. Osmanlı döneminde "destebanlık" olarak devam eden bu kır bekçiliğinin İngiliz döneminde de var olduğu ve resmî adının Rural Constable "Kırsal Polis Memuru" olduğunu yine Yorgancıoğlu kaydeder. İngilizcede terimin aynı eski Latin kaynaklarındaki açıklamayı karşılaması oldukça ilginçtir. Yorgancıoğlu, Haçlı Krallıkları döneminde bu görevin Türk soylu Türkopoller tarafından yürütülmesi sebebiyle mahalli Rumcada "durkopullo" kelimesinin yerleşip daha sonra kır

bekçiliğini görevini yürütenlere milliyetine bakılmaksızın bu adın verildiğini ileri sürmektedir ki bu iddia oldukça akla yatkındır.

Kaynaklardan öğrenildiği kadarıyla silah taşıyan belirli hususiyetlere sahip bir sınıf olmaları sebebiyle Türkopollerin devrin Kıbrıs hayatında nüfuzlu bir yere sahip oldukları düşünülebilir. Nitekim genel olarak adanın toplum hayatını ilgilendiren destebanlık kurumu üzerinde ve özel olarak de Rumcada bıraktıkları iz bunu doğrulamaktadır. Elbette böyle nüfuzlu bir Türk topluluğunun akıbetinin ne olduğu büyük bir merak konusudur. Bu Türkopol birlikleri Latin ve Haçlı dünyasının her yerinde olduğu gibi Kıbrıs'ta da Türklere karşı savaşmış ve geriye kalan Venedik ordusu gibi büyük oranda imha edilmiş olmalı. Savaştan sağ kurtulanların bir kısmının ihtida edip yeni gelen Türk göçmenlerle karışmış olma ihtimali de göz ardı edilmemeli. Ancak elbette kurtulanların daha büyük bir kısmı mutlaka yerli Hristiyan halkla karışmıştır.

1881, 1911, 1921 ve 1931 yıllarında, İngilizler tarafından adada gerçekleştirilmiş dört nüfus sayımda sırasıyla 95, 139, 68 ve 146 Hristiyan anadillerini Türkçe olarak kaydettirmiştir (Papadopoullos 1965: 81; Konur 1938: 33). Bu küçük Türkçe konuşan Hristiyan topluluğun Türkopollerin ahfadı olduklarını düşünmemek için hiçbir sebep yoktur. Elbette yukarıda zikredilen vaftiz edilmiş Türk esirler ihtimali de gözden kaçırılmamalıdır. Belki de bu iki topluluk birleşerek ada Hristiyanları içerisinde ayrı bir sosyal sınıf meydana getirmişlerdir. Bu sayım sonuçları dışında, Türk geleneklerini devam ettiren Hristiyanların varlığına işaret eden diğer bir delil de günümüzde Kıbrıs Rum Kesimi'nin Baf kazasına bağlı Poli'deki Hristiyan mezarlığında bulunmaktadır. Poli Hristiyan mezarlığında balbal şeklinde mezar taşları bulunduğunu Kıbrıslı Türk araştırmacı Bağışkan (1997: 318-319) ifade eder[101].

Sonuç

Resmî tarih tezlerinin aksine, Kıbrıs adasının Osmanlı Türkleri tarafından fethinden önce adada hem Hristiyan hem de Müslüman Türklerin bulunduğu çeşitli kaynaklarla sabittir. Bu Türkleri; Haçlı Krallıkları döneminde adada yaşayan sıradan Türkler, Türk ticaret kolonisi, Karamanlı askerler, Türk esirler ve Türkopoller şeklinde tasnif etmek mümkün görünmektedir. Bu Türk gruplar içerisinde en nüfuzlu grubun Türkopoller olduğu anlaşılmaktadır. Geriye kalan Türklerden Müslüman olanların büyük çoğunluğu muhtemelen adanın Osmanlılar tarafından fethine şahit olamamıştır. Zira bu topluluklar ya fetih tarihinden önce ortadan kalkmış ya da adanın Venedikli hâkimleri tarafından katledilmiş olmalı. Bu Müslüman Türklerden kurtulanlar olmuşsa ya yeni gelen Türk göçmenlere karışmışlar ya da Anadolu veya Suriye'ye dönmüş olmalılar. Hristiyan Türklerin Osmanlı fethini görmüş olmaları daha büyük bir ihtimaldir. Hristiyan Türklerden fetih sonrasını görenlerin büyük çoğunluğu adanın yerli Hristiyan ahalisi ile karışmış olmalı. Nitekim yakın zamana kadar ada Rumları arasında bulunan anadili Türkçe olan küçük bir topluluk ve Poli Hristiyan mezarlığında bulunan balbal şeklindeki mezar taşları bu ihtimali tasdik eder niteliktedir.

Bu durumda, adada Osmanlı fethi öncesine bulunan Türk varlığı, günümüz Kıbrıs nüfusu bağlamında değerlendirildiğinde ortaya oldukça ilginç bir manzara çıkmaktadır. Bu Türk topluluklarının günümüz Müslüman Türk toplumundan ziyade günümüz Hristiyan Rum toplumunun oluşumuna etki ettiği ortaya çıkmaktadır.

Kaynakça

Ahmetbeyoğlu, A. & Afyoncu, E. (Edt.) (2001). *Dünden Bugüne Kıbrıs Meselesi*. İstanbul: Tarih ve Tabiat Vakfı.

Altay, D. (1999). Kıbrıs Türklerinin kökeni olan Türk kabileleri ve Kıbrıs'ın Türkleştirilmesi çalışmalarından bir kesit. İ. Bozkurt, H. Ateşin & M. Kansu (Edt.*). İkinci Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi, 24-27 Kasım 1998. Cilt II Tarih – Kıbrıs Sorunu* içinde (s. 455-4474). Gazimağusa: Doğu Akdeniz Üniversitesi Kıbrıs Araştırmaları Merkezi Yayınları.

[101] Adadaki Müslüman Türk mezarlıklarında bulunan balbal şeklindeki mezar taşları hakkında ayrıntılı bilgi için Peler 2017'ye bakılabilir.

Bağışkan, T. (1997). *Kıbrıs Türk halkbiliminde ölüm*. Ankara: KKTC Millî Eğitim, Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları.

Beckingham, C. F. (1957). The Turks of Cyprus. *The Journal of the Royal Antthropological Institute of Great Britain and Ireland*, 87, 165-174.

Bedevi, V. (1965). *Başlangıcından zamanımıza kadar Kıbrıs tarihi*. Lefkoşa: Kıbrıs Türk Tarih Kurumu.

Bozkurt, İ, Ateşin, H. & Kansu, M. (Edt.) (1999). *İkinci Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi, 24-27 Kasım 1998. Cilt II Tarih – Kıbrıs Sorunu*. Gazimağusa: Doğu Akdeniz Üniversitesi Kıbrıs Araştırmaları Merkezi Yayınları.

Buharalı, E. (1995). Kıbrıs'ta ilk Türkler veya Kıbrıs'ın Memluk hâkimiyetine girişi. *Türk Dünyası Araştırmaları, 95*, 82-120.

Cobham, C. D. (1908). *Excerpta Cypria. Materials for a history of Cyprus*. Cambridge: Cambridge University Press.

Dawkins, R. M. (Ed.) (1932). *Leontios Makhairas' recital concerning the sweet land of Cyprus entitled 'Chronicle', v. 1*. Oxford: The Claredon Press.

Darrag, A. (1961). *L'Egypte sous le regne de Barsbay 825-841/1422-1438.* Şam: Enstitut Français de Damas.

De Groot, A. H. (1986). Kubrus. *The Encyclopaedia of Islam, 5*. Leiden: E. J. Brill.

Doğramacı, E., Haney, W. & König, G. (Eds.) (1997). *Proceedings of the First International Congress on Cypriot Studies, Gazimağusa 20-23 November '96*. Gazimağusa: Eastern Mediterranean University Press.

Edbury, P. (2015). Enoul, Eracles and the beginnings of Frankish rule in Cyprus. In S. Rogge & M. Grünbart (Eds.), *Medieval Cyprus: A place of cultural encounter* (pp. 29-51). Münster: Waxmann Verlag.

Gerçel, A. (1999). Kıbrıs tarihinde göçler. İ. Bozkurt, H. Ateşin & M. Kansu (Edt.*). İkinci Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi, 24-27 Kasım 1998. Cilt II Tarih – Kıbrıs Sorunu* içinde (s. 485-495). Gazimağusa: Doğu Akdeniz Üniversitesi Kıbrıs Araştırmaları Merkezi Yayınları.

Göyünç, N. (1971). Türk hizmetine giren bazı Kıbrıs müdafileri. *Milletlerarası Birinci Kıbrıs Tetkikleri Kongresi (14-19 Nisan 1969) Türk heyeti tebliğleri*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü. ss. 105—107.

Halaçoğlu, Y. (2001). Osmanlı döneminde Kıbrıs'ta iskân politikası. A. Ahmetbeyoğlu & E. Afyoncu (Edt.). *Dünden Bugüne Kıbrıs Meselesi* içinde (s. 39-46). İstanbul: Tarih ve Tabiat Vakfı.

Halaçoğlu, Y. (2006). *XVIII: yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nun iskân siyaseti ve aşiretlerin yerleştirilmesi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.

Hill, G. F. (1940-52). *A Hsitory of Cyprus I-IV*. Cambridge: Cambridge University Press.

Jennings, R. C. (1993). *Christians and Muslims in Ottoman Cyprus and the Mediterranean World, 1571-1640*. New York & Londra. New York University Press.

Kyrris, C. P. (1996). *History of Cyprus. Lefkoşa*: Lampousa Publications.

Mango, A. (1997). Turkish Culture and Cyprus. E. Doğramacı, W. Haney & G. König (Eds.). *Proceedings of the First International Congress on Cypriot Studies, Gazimağusa 20-23 November '96* içinde (s. 117-122). Gazimağusa: Eastern Mediterranean University Press.

Moukrazel, P. (2007). Les expéditions militaires contre Chypre (1424-1426) d'après Sālih b. Yahyā: Quelques remarques sur la marine mamelouke. *Al-Masāq*, 19(2), 177-198.

Orhonlu, C. (1971). The Ottoman Turks settle in Cyprus (1570-1580). *Milletlerarası Birinci Kıbrıs Tetkikleri Kongresi (14-19 Nisan 1969) Türk heyeti tebliğleri*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü. ss. 91-103.

Peler, G. Y. (1917). Aya Androniko'nun İslami balbalları: Kıbrıs Yeşilköy'de bulunan bazı mezar taşları üzerine toplum-dilbilimlik düşünceler. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, 57*, 179-196.

Papadopoullos, T. (1965). *Texts and studies of the history of Cyprus I. Social and historical data on population (1571-1881)*. Lefkoşa: Cyprus Rsearch Centre.

Rogge, S. & Grünbart, M. (Eds.) (2015) *Medieval Cyprus: A place of cultural encounter*. Münster: Waxmann Verlag.

Turan, O. (1964). Orta Çağlarda Türkiye Kıbrıs münasebetler. *Türk Tarih Kurumu Belleten, 27(110)*, 209-227.

Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü (1971). *Milletlerarası Birinci Kıbrıs Tetkikleri Kongresi (14-19 Nisan 1969) Türk heyeti tebliğleri*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü.

Yorgancıoğlu, O. M. (2000). *Kıbrıs Türk Folkloru*. Magosa.

Yiangoullis, K. (2009). *Θησαυρός Κυπριακής Διαλέκτου* (3. Baskı). Lefkoşa: Theopress

Ortak Bilişim Ağı Kaynakçası

https://erenow.com/postclassical/crusades/924.html. (29.09.2018).